

Problémy skúmania morálnej, politickej a psychologickej prípravy

Morálna, politická a psychologická príprava patrí medzi časté, veľmi frekventované pojmy vojenskej teórie a praxe v ČSEA. Formovanie morálnych a politických kvalít a psychologickú prípravu patrí už niekoľko rokov medzi významné úlohy RMNO a Smerníc HPS ČSEA pre politickú a ideovo-výchovnú prácu. Nie náhodou. Morálna, politická a psychologická príprava odráža kvalitatívne nové požiadavky na prípravu vojakov, ktoré spočívajú v tom, aby vojaci dokázali úspešne splniť bojové úkoly v najzložitejších podmienkach súčasnej bojovej činnosti. Inými slovami, ide o systém opatrení, ktoré tvoria neoddeliteľnú súčasť celého systému politickej a bojovej prípravy, vojenskej výchovy a služby, ktoré vedú k cieľavedomému ideovému zakaľovaniu vojakov, k rozvoju ich komunistickej zameranosti, k upevňovaniu ideovej jednoty vojenských kolektívov a utváraní a rozvíjaniu takých kvalít, ktoré podmieňuje odolnosť, aktivitu a vysokú výkonnosť a pochopiteľne i víťazstvo vojakov a vojenských kolektívov v najnáročnejších podmienkach a situáciách súčasnej vojny.

Za to, že dnes dosahujeme v teórii i v praxi morálnej, politickej a psychologickú prípravu významné pokroky, vďačíme sprístupneniu bohatej sovietskej produkcie tohto zamerania. Práce významných sovietskych vojenských predstaviteľov, teamové práce, predpisy a množstvo najrôznejších článkov popredných vedecko-pedagogických pracovníkov Sovietskej armády významne prispeli k vytvoreniu základnej teoretickej a metodologickej bázy skúmania a uskutočňovania morálnej, politickej a psychologickú prípravy aj v podmienkach ČSEA. Nadväzujeme na tie-

to bohaté skúsenosti a snažíme sa v rámci našich možností prispieť k riešeniu aktuálnych otázok v tejto oblasti.

V období r. 1971–1975 sa spoločenskovedeľný výskum v oblasti morálnej, politickej a psychologickú prípravy sústreďoval na úlohy spojené s obsahom a úlohami morálnej, politickej a psychologickú prípravy vojakov ČSEA všeobecne. Napríklad v publikácii: „Morálna, politická a psychologická príprava vojakov ČSEA“ (NV, 1977), ktorá je výsledkom teamovej práce príslušníkov VPA KG, okrem obsahu a úloh morálnej, politickej a psychologickú prípravy, sú rozpracované aj najvýznamnejšie cesty a prostriedky jej realizácie v procese bojovej a politickej prípravy a vojenskej výchovy s dôrazom na niektoré praktické odporúčania pre uplatňovanie teoretických poznatkov v praxi veliteľov a politických pracovníkov nižších stupňov. Niektoré zaujímavé poznatky boli získané pri riešení úloh spojených s problematikou emocionálnej stability a jej vplyvu na výkon vojaka a vplyvu telesnej výchovy na morálny a politický profil a psychickú odolnosť vojakov základnej služby a pod.

Riešenie týchto otázok vytvorilo priaznivé predpoklady k tomu, aby v druhom úsilí veliteľov, politických pracovníkov a vedeckého frontu sa rodili nové, vedecky zdôvodnené metódy a formy morálnej, politickej a psychologickú prípravy. Medzi najdôležitejšie úlohy najbližšej budúcnosti, pred ktorými stojí spoločenskovedeľný výskum sú otázky spojené s **princípom komunistickej zameranosti** morálnej, politickej a psychologickú prípravy, ktorý vyjadruje jej triednu a politickú podstatu. Vychádzame pritom zo záverov XV. zjazdu

KŠČ a Celoarmádnej porady ideologických pracovníkov a vedúcich funkcionárov ČSLA z júna 1976. Úsilie strany, celej ideologickej oblasti, hovorí sa na XV. zjazde KŠČ, smeruje k tomu, "... aby sa nášmu človeku vedecký svetnázor stal vlastný, aby mu pomáhal rozumieť tendenciám spoločenského vývoja, udalostiam doby a na základe hlbokého vnútorného presvedčenia účinne sa zúčastňovať na historickom diele výstavby socializmu". (XV. zjazd KŠČ. Dokumenty a materiály, Bratislava, Pravda 1976, s. 50).

Aj v morálnej, politickej a psychologickkej príprave je najdôležitejšie ideové zakafovanie vojakov, výchova ideovej jednoty vojenských kolektívov, pretože práve tu sa tvoria pevné základy pre víťazstvo. Preto treba mimoriadnu pozornosť sústrediť na hľadanie účinných a efektívnych ciest formovania a rozvíjania marxistického svetnázoru a komunistického presvedčenia a ďalších morálnych a politických kvalít vojakov. Spoločenskovedný front osobitne v oblasti morálnej a politickej prípravy sa musí ďaleko viac než doteraz zamýšľať nad podmienkami a cestami „premeny“ znalostí na presvedčenie. Neprestajný rast triedneho boja v ideologickej oblasti vyžaduje tiež venovať sústredenú pozornosť otázkam ideovo-politickej pevnosti vojakov a vojenských kolektívov. Dnes sa už nemôžeme spoliehať na formovanie „knížnych“ vedomostí marxizmu-leninizmu, ale usilovať o to, aby svetnázor nášho vojaka, jeho komunistické presvedčenie i morálne a politické kvality sa stali spoľahlivým regulátorom jeho správania a konania, t. j. zabezpečili jeho uvedomené i aktívne konanie v duchu politiky KŠČ, v príprave na obranu socialistického vlasti, celého socialistického spoločenstva a víťazstvo v budúcej novej vojne.

Je pochopiteľné, že účinnosť a efektívnosť morálnej, politickej a psychologickkej prípravy bude ďaleko väčšia, keď sa v jednote s uvedenými morálnymi a politickými kvalitami vojakov a vojenských kolektívov budú formovať kvality, ktoré im umožňujú úspešne bojovať v zložitých podmienkach súčasného boja v súlade s komunistickým presvedčením, mravnými princípmi ich správania a konania. Psychicky zocelený vojak, ako potvrdzujú poznatky sovietskych súdruhov, aj niektoré naše skúsenosti, ľahšie a spravdli aj úspešnejšie prekonáva ťažkosti vyvolané neočakávanými, náročnými situáciami, uchováva si a prejavuje činnorodú aktivitu, správne uvažuje a primerane sa správa a koná.

Potrebné psychické kvality sa však neformujú a nerozvíjajú samy od seba. Tieto

sa rozvíjajú predovšetkým v aktívnej činnosti, osobitne v psychicky náročných situáciách, v ktorých viditeľne pôsobia prvky možného nebezpečenstva a rizika.

Preto medzi najdôležitejšie úlohy, ktoré v oblasti psychologickkej prípravy stoja pred spoločenskovedným výskumom, je rozpracovanie otázok spojených s obsahom a štruktúrou psychickkej odolnosti vojaka. Zistenie obsahu a štruktúry by potom umožnilo ukázať a overiť spoľahlivé a účinné cesty jej formovania. To však nie je možné bez súbežnej analýzy celého procesu prípravy vojaka, t. j. činnosti, ktorú tento uskutočňuje. Táto problematika je u nás len v počiatočnom štádiu riešenia. Existujú prvé pokusy o jej vymedzenie a načrtnutie metodologických východísk jej skúmania. Úspešná bojová činnosť je podmienená nielen psychickou odolnosťou jednotlivého vojaka, ale aj kvalitami vojenského kolektívu, ktorého je tento členom. Medzi aktuálne otázky, ktoré v tomto smere stoja pred vedeckým frontom, patrí aj problematika formovania odolnosti a psychologickkej pripravenosti vojenských kolektívov. Postupne by bolo treba vytvárať aj podmienky pre skúmanie predpokladov a ciest rozvíjania funkčnej spoľahlivosti poznávacích procesov vojaka, vplyvu emocionálnej stability na utváranie psychickkej odolnosti, ciest formovania emocionálno-vôľovej stability a pod. Náročnosť a zložitosť týchto úloh podčiarkuje skutočnosť, že ich treba skúmať so zreteľom na zvláštnosti druhov vojsk, vplyv stále zložitejšej bojovej techniky a pochopiteľne i charakter bojovej činnosti.

Riešenie tejto otázky je mimoriadne náročné, predpokladá solídnu materiálnu bázu, dlhodobú a zložitú experimentálnu prácu, zvýšené nároky na materiálne zabezpečenie a čas jednotlivcov, ktoré sú objektom výskumu. Vyžaduje uskutočňovať výskum v náročných situáciách súčasného výcviku, ako aj navodzovanie príslušných experimentálnych situácií. Bez takejto výskumnej činnosti získané poznatky zostanú len na úrovni poznatkov najskúsenejších praktikov. Treba tiež zdôrazniť, že experimentálnu prácu vyžaduje nielen oblasť psychologickkej prípravy, ale i oblasť morálnej a politickej prípravy. Ide najmä o hľadanie podmienok a ciest premeny znalostí na ideové presvedčenie, ako aj o odhalenie jeho štruktúry.

Rozsah načrtnutých úloh, ich obsahový charakter a náročnosť výskumu svedčí o tom, že problematika morálnej, politickej a psychologickkej prípravy má výrazný interdisciplinárny charakter. Morálna, politická a psychologická príprava je nielen

záležitosťou vojenskej psychológie a pedagogiky, ale z hľadiska metodologických východísk je aj dôležitým filozofickým problémom. Otázky morálnej, politickej a psychologickéj prípravy majú dôležité miesto v straníckopolitickej práci, sú objektom záujmu predmetov bojovej prípravy a pod.

Preto otázky morálnej, politickej a psychologickéj prípravy sa musia riešiť **komplexne** — silami vojenských filozofov, psychológov, pedagógov, lekárov, telovýchovných pracovníkov, skúsených veliteľov a politických pracovníkov, odborníkov a technikov rôznych druhov vojsk a zjednotením úsilia vysokých vojenských škôl. Vedeckí pracovníci sa neobídu bez spolupráce s odborníkmi, ktorí dokonalo poznajú danú činnosť, techniku aj proces plánovania a riadenia bojovej a politickej prípravy. Interdisciplinárny charakter a komplexný charakter vyžadujú aj starostlivú koordináciu a usmerňovanie zo strany riadiacich orgánov ČSLA.

Úsilie vedeckovýskumnej práce vojenských vysokých škôl zároveň treba zamerať na také oblasti, v ktorých sú nezastupiteľné. Napríklad VPA KG by mala riešiť predovšetkým ideologický aspekt morálnej, politickej a psychologickéj prípravy, ako aj otázky spojené s prípravou politického pracovníka pre úspešné vedenie morálnej, politickej a psychologickéj prípravy vo vojskách, i keď vzhľadom na predmet niektorých vedných disciplín (filozofia, psychológia, pedagogika) môže byť jej podiel ďaleko širší.

Výsledky nášho doterajšieho výskumu nás upozorňujú tiež na skutočnosť, že riešenie otázok spojených s morálnou, politickou a psychologickou prípravou sa viac sústreďovalo na vojakov základnej služby. Problematike zvláštností tejto prípravy u vojakov z povolania, ktorí sú nielen objektom, ale i aktívnym subjektom jej uskutočňovania v armáde, bola venovaná menšia pozornosť. V súčasnosti sa pre riešenie tejto problematiky vytvárajú na VPA KG seriózne predpoklady. Opierame sa pritom o dokumenty velenia našej armády, RMNO i Smernice HPS ČSLA,

ktoré požadujú venovať mimoriadnu a trvalú pozornosť mladým veliteľom, politickým pracovníkom a novo ustanoveným funkcionárom. Pri stanovení konkrétnych úloh vychádzame z toho, že pre rozvoj úspešnej a efektívnej činnosti mladého dôstojníka má kľúčový význam **svetonázorová výchova, ideové zocelovanie na základoch marxizmu-leninizmu**. Naše úsilie sa preto sústreďuje do oblasti morálnej a politickej prípravy, konkrétne na formovanie marxisticko-leninského svetonázoru a komunistického presvedčenia, ako ideového základu všestrannej pripravenosti mladých veliteľov a politických pracovníkov.

Chceme zároveň vytvoriť aj priaznivé predpoklady pre skúmanie špecifických otázok psychologickéj prípravy u mladých dôstojníkov. Psychologická príprava mladého dôstojníka patrí medzi aktuálne požiadavky dneška. Realizácia tejto požiadavky znamená, že už v príprave mladého dôstojníka v škole treba ho pripravovať na náročné podmienky života u vojsk, učiť ho väčšej samostatnosti, rozhodnosti, húževnatosti a ďalším vlastnostiam, ktoré mu umožňujú úspešne prekonávať náročné situácie. Zároveň je nepostrádateľné formovať a upevňovať kladný vzťah mladého dôstojníka k jeho budúcomu povolaniu. Veľkú pozornosť pochopiteľne treba venovať rozvíjaniu psychickej prípravy mladého dôstojníka v praxi u vojsk, osobitne rozvoju jeho schopností úspešne uskutočňovať psychické zocelovanie vojakov v celom procese BPP, vojenskej výchovy a služby.

Ideovo-politická pevnosť a psychologická pripravenosť, ako výsledok morálnej, politickej a psychologickéj prípravy zabezpečuje cieľavedomý prejav všetkých stránok osobnosti mladého dôstojníka v náročných podmienkach vojenskej služby, bojovej činnosti a umožňuje mu úspešne viesť vojenské kolektívy a účinne formovať osobnosť vojaka. Vyjadruje zároveň vzájomnú podmienenosť a úzku spojitosť morálnej, politickej a psychologickéj prípravy mladých dôstojníkov, ktoré prostredníctvom týchto kvalít prispievajú k rozvoju jeho všestrannej pripravenosti.

Morálna, politická a psychologická príprava príslušníkov ČSLA patrí dnes k najdôležitejším činiteľom vysokej bojovej pohotovosti a pripravenosti ČSLA. Fornuje také vlastnosti, ktoré umožňujú vojakom a vojenským kolektívom víťaziť nad nepriateľom. K tomu, aby tento proces mohol úspešne prebiehať, treba ďalej rozvíjať teoretickú a metodologickú bázu morálnej, politickej a psychologickéj prípravy. Nastal zároveň čas, kedy na základe intenzívnej vedeckovýskumnej práce treba rozpracovať nové formy, metódy a metodické pomôcky pre zvýšenie kvality morálnej, politickej a psychologickéj prípravy u vojsk. Ďalšie skvalitnenie a zefektívnenie vedeckovýskumnej práce v tejto oblasti je preto úlohou mimoriadne aktuálnou a trvalou.